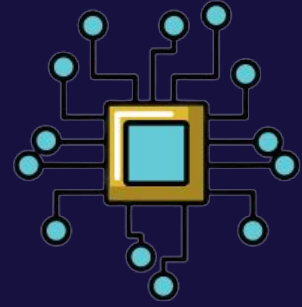

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ROMUAS
KILLS
RDUINO
SING
MACHINES
OUTDATED
RECOVER

Socijalne vještine

C3

Expert program toolkit
PR1

Informacije i stavovi izneseni u ovoj publikaciji pripadaju autorima i ne odražavaju nužno službeno mišljenje Europske unije. Niti institucije i tijela Europske unije niti bilo koja osoba koja djeluje u njihovo ime ne mogu se smatrati odgovornima za korištenje informacija sadržanih u njima.

3. Socijalne vještine

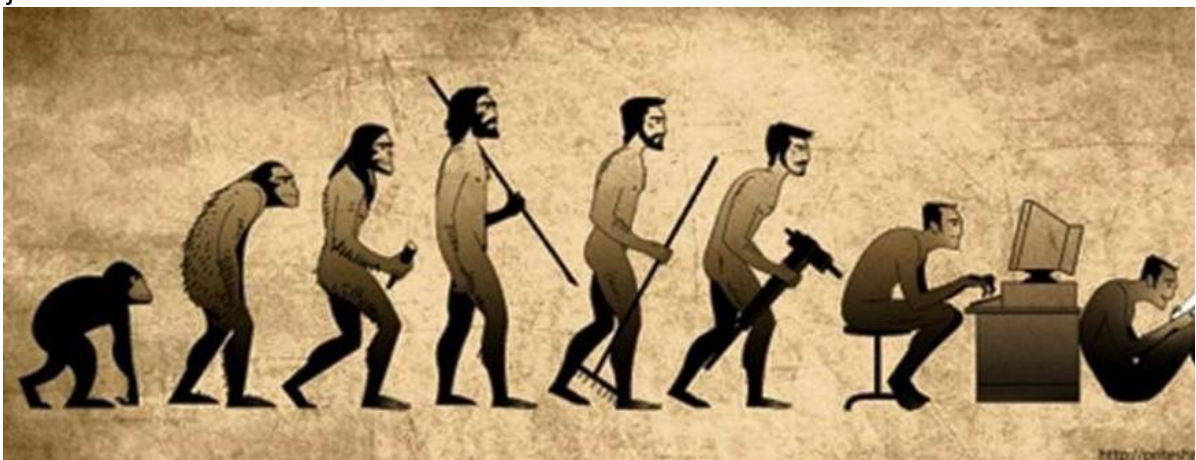
- I. Uvod
 - II. Kratki povijesni razvoj tehnologije
 - III. Socijalne vještine
 - Asertivnost
 - Komunikacijske vještine
 - Razvoj socijalnih vještina
 - IV. Utjecaj tehnologije na socijalne vještine
 - V. Interaktivne metode za razvoj socijalnih vještina
 - VI. Zaključak
- Literatura

"The saddest aspect of life right now is that science gathers knowledge faster than society gathers wisdom." Isaac Asimov

I. Uvod

Prije 2,5 milijuna godina ljudi su počeli izrađivati kameno oruđe kako bi osvojili prirodu i preživjeli u teškim uvjetima. Tada počinje razvoj tehnologije. Od početka je čovjek razvijao tehnologiju kako bi prilagodio prirodu svojim potrebama i opstanku. S vremenom se razvoj tehnologije ubrzao jer je čovjek nastojao pojednostaviti, olakšati i ubrzati brojne procese. Od sredine 18. stoljeća, kada je započela prva industrijska revolucija, razvoj tehnologije se ubrzao, ali i proširio na brojna područja ljudskog djelovanja. Danas se tehnologija više ne promatra samo kao „alat“ koji je u podređenom odnosu prema čovjeku. Čovjek razvija i koristi tehnologiju, a tehnologija utječe na razvoj i djelovanje čovjeka. U tom odnosu profitiraju i čovjek i tehnologija, a danas se to doživljava kao svojevrsna simbioza.

Izvor: <https://www.facebook.com/TCHADDN/photos/a.464912620519513/464912600519515/?type=3>

Sasvim je jasno kako čovjek utječe na tehnologiju jer smo i sami svjedoci kontinuiranog ubrzanja napretka u raznim područjima, od poljoprivrede i industrije, pa sve do medicine, komunikacija i svemirske industrije. Međutim, pitanje koje se nije postavljalo od samih početaka razvoja tehnologije je kako tehnologija utječe na psihički razvoj i psihičke procese čovjeka? Koja su područja ljudskog razvoja i procesi na koje tehnologija utječe? Je li njezin utjecaj isključivo pozitivan ili ima i negativnih učinaka?

II. Kratak povijesni razvoj tehnologije

Od samih početaka razvoja, svrha tehnologije bila je olakšati preživljavanje, a kasnije olakšati i ubrzati proizvodnju. Tijekom prvih industrijskih revolucija i sve veće automatizacije proizvodnje mnogi su radnici ostali bez posla. To je među njima izazvalo nezadovoljstvo, ali i potaknulo na „prekvalificiranje“. Prekvalifikacija je uključivala stjecanje novih vještina i znanja koja su ovim radnicima omogućila novo zaposlenje i osigurala opstanak njima i njihovim obiteljima. Izravna posljedica razvoja tehnologije je sve veća složenost zahtjeva pojedinih zanimanja. Istodobno su se područja razvoja tehnologije počela sve više ispreplitati, a razvoj na jednom području uvelike je utjecao na razvoj na drugom području. Na razvoj tehnologije počeli su sve više utjecati povijesni i geopolitički odnosi. Drugi svjetski rat utjecao je na razvoj prvog elektroničkog računala jer je bilo potrebno izvesti brojne računске operacije pri izradi brojnih ratnih oruđa. Završetkom II. svjetskog rata, počinje Hladni rat koji je ubrzao razvoj tehnologije, a sve zbog međusobnog natjecanja Zapada i Istoka. Jedno od područja gdje je postignut najveći napredak je područje komunikacijskih sustava

III. Socijalne vještine

Društvene vještine su "skup naučenih sposobnosti koje pojedincu omogućuju kompetentnu i prikladnu interakciju u danom društvenom kontekstu. Najčešće identificirane socijalne vještine u zapadnim kulturama uključuju asertivnost, suočavanje, komunikacijske i prijateljske vještine, rješavanje interpersonalnih problema i sposobnost regulirati svoje spoznaje, osjećaje i ponašanja." (APA rječnik, 2022.).

Izvor: <https://www.shutterstock.com/image-vector/social-skills-we-use-everyday-interact-1933402433>

Asertivnost

Asertivnost se definira kao "prilagodljivi stil komunikacije u kojem osoba izravno izražava svoje emocije i potrebe, zadržavajući poštovanje prema drugima. Nedostatak asertivnosti može pridonijeti depresiji i anksioznosti, dok se neprilagodljivi pristupi asertivnosti mogu manifestirati kao agresija." (APA rječnik, 2022.).

Kao što se može vidjeti na slici, dvije su dimenzije ključne za različite komunikacijske stilove: otvorenost komunikacije i poštovanje drugih. Između ove dvije dimenzije raspoređena su 4 komunikacijska stila. Pasivni komunikacijski stil odnosi se na stavljanje želja i potreba drugih ispred vlastitih, što može biti frustrirajuće. Osoba nikada ne govori otvoreno i iskreno o onome što misli i osjeća, već se u njoj nakupljaju neugodni osjećaji, poput ljutnje, bijesa, osjećaja manje vrijednosti i dr. Pasivno-agresivni stil komunikacije odnosi se na neizravno izražavanje vlastitih želja i potreba, izražavanje vlastitih želja i potreba, ali na način da osoba izbjegava odgovornost. Agresivni komunikacijski stil odnosi se na stavljanje vlastitih želja i potreba na prvo mjesto, nepoštovanje želja i potreba drugih. Ovo je neadekvatan stil komunikacije gdje je fokus na "osvajanju" drugih. Osoba s agresivnim komunikacijskim stilom trenutno se osjeća moćno i oslobađa vlastite napetosti, no ti su učinci kratkotrajni. Dugoročno, ovaj stil komunikacije može dovesti do oštećenih odnosa s drugim ljudima koji se mogu osjećati povrijeđeno, ljuto i poniženo. Stoga je lako zaključiti da asertivan stil komunikacije najviše koristi nama, ali i drugima. Omogućuje zadovoljenje potreba jer otvoreno, iskreno i jasno izražavamo vlastite stavove, mišljenja i osjećaje, a pritom uvažavamo i stavove, mišljenja i osjećaje drugih ljudi. Jasnije se izražavamo, pa je vjerojatnije da nas drugi ljudi bolje razumiju. Zauzimamo se za sebe i ono što radimo i time smo zadovoljniji sami sobom. Asertivnost

nam omogućuje da se učinkovitije nosimo s kritikama i sukobima, a ujedno nam olakšava suočavanje s teškim situacijama i odnosima. Asertivnim stilom komunikacije ostvarujemo iskrene i otvorene prijateljske, partnerske i poslovne odnose. Konačno, poboljšavamo svoju sliku o sebi.

Komunikacijske vještine

Komunikacijske vještine su vještine koje omogućuju postizanje učinkovite komunikacije. Brojne su komunikacijske vještine koje bi bilo poželjno savladati, no ključne su aktivno slušanje, parafraziranje, sažimanje i postavljanje otvorenih pitanja, primanje i davanje kvalitetne povratne informacije te već opisana asertivnost.

Komunikacija može biti verbalna i neverbalna. Verbalna se odnosi na svaku poruku koju izgovorimo i/ili napišemo, odnosno na one poruke koje pokušavamo prenijeti riječima. Neverbalna komunikacija odnosi se na izraze lica, ton i visinu glasa, govor i položaj tijela itd. Neverbalna komunikacija nadopunjuje verbalnu komunikaciju na način da joj daje emocionalni ton, pa možemo bolje protumačiti poslanu poruku lako i precizno. U nedostatku neverbalne komunikacije (npr. putem SMS-a ili društvenih mreža) moguće je potpuno krivo protumačiti poslanu poruku, što može dovesti do sukoba, pa čak i narušavanja odnosa.

Razvoj socijalnih vještina

Socijalne vještine stječu se spontano od ranog djetinjstva, prvenstveno u obitelji. Metode kojima se stječu rane socijalne vještine su imitacija i metoda pokušaja i pogreške. Kako dijete raste, ono komunicira s drugim ljudima i grupama (primjer: u vrtiću s vršnjacima i učiteljima, roditeljima druge djece i sl.). Kroz te interakcije uspostavljaju se ili mijenjaju socijalne vještine, a metoda kojom se one najčešće usvajaju je učenje po modelu.

Tijekom adolescencije najčešće su socijalne interakcije s vršnjacima, a „potreba za pripadanjem snažan je motiv za pridruživanje vršnjačkim skupinama“ (grupa autora, 2010.). Interakcije s vršnjacima važne su za zdrav kognitivni, emocionalni i društveni razvoj. Kako bi ostvarili što više društvenih interakcija, adolescenti se pridružuju društvenim mrežama.

U odrasloj dobi društvene interakcije s osobama iz djetinjstva i adolescencije održavaju se putem društvenih mreža ili se gase. Međutim, socijalne interakcije koje se ostvaruju nastavkom obrazovanja ili započinjanjem profesionalne karijere su sve veće. Do tada stečene socijalne vještine primjenjuju se ili prilagođavaju i nadograđuju u novom društvenom kontekstu.

U starijoj dobi smanjuje se broj socijalnih interakcija zbog smanjenja životnog prostora, komunikacije s manjim brojem ljudi i manjeg broja društvenih uloga. No, važno je naglasiti da su istraživanja pokazala da je kvaliteta bliskih odnosa najvažniji čimbenik za osjećaj blagostanja i zadovoljstva životom.

IV. Utjecaj tehnologije na socijalne vještine

S obzirom na opisani povijesni razvoj tehnologije, uočljivo je da je prva svrha tehnologije bila omogućiti opstanak, a zatim olakšati i ubrzati proizvodnju. Tehnologija se "uvukla" u razna područja ljudskog djelovanja, a same socijalne vještine počele su biti pod utjecajem razvoja raznih komunikacijskih sustava. Cilj je bio (ali i dalje jest) prenijeti jasnu i nedvosmislenu poruku.

Razvojem interneta, mobilne telefonije, društvenih mreža i komunikacijskih platformi iznimno velik broj ljudi ima pristup raznim informacijama iz cijeloga svijeta, ali i mogućnost komuniciranja i održavanja (bliskih) odnosa s mnogim drugim ljudima. Prva istraživanja pokazala su da osobe koje češće koriste internet rjeđe komuniciraju s članovima obitelji, imaju manju društvenu mrežu bliskih osoba te su usamljenije i depresivnije (Kraut i sur., prema Antolović, 2013). Istraživači su rezultate objasnili time da je vrijeme koje ljudi posvete korištenju interneta zamjena za vrijeme koje provode u društvenim interakcijama u izvanmrežnom okruženju. Drugo objašnjenje je da ljudi koriste internet kako bi kvalitetnije društvene veze zamijenili nekvalitetnijima. Ponovljena istraživanja dala su potpuno suprotne rezultate. Drugim riječima, pokazalo se da osobe koje češće koriste internet imaju veći krug bliskih prijatelja i poznanika, češće komuniciraju s prijateljima i članovima obitelji, više su uključene u aktivnosti zajednice te su vještije u korištenju računala.

Kako su ljudi postajali sve vještiji u radu s računalima i iskusniji u korištenju interneta, negativni učinci korištenja interneta su nestali. Ovakvi rezultati vjerojatno su dobiveni jer se povećao broj korisnika interneta, pa se povećala i društvena mreža u online okruženju. Istraživanje je također ispitalo vezu između ekstraverzije, društvene podrške i korištenja interneta. Rezultati pokazuju da društvenije osobe i one koje imaju visoku razinu socijalne podrške imaju veće socijalne koristi. No, introverti bi također mogli imati koristi jer mogu koristiti nove mogućnosti komunikacije za stvaranje novih veza s ljudima te primanje podrške i korisnih informacija.

Ipak, najčešći korisnici interneta su adolescenti i mlađe odrasle osobe, ponajviše zato što se komunikacija na internetu ne odvija u realnom vremenu, već im daje vremena potrebno za ispravno razmišljanje i uređivanje poruka. Drugim riječima, daje im kontrolu nad društvenim interakcijama i omogućuje bolju samoprezentaciju. No, treba uzeti u obzir da se u komunikaciji putem interneta najčešće koristi verbalna komunikacija, odnosno nedostaje neverbalna komunikacija koja daje emotivni ton poruci, pa su mogući nesporazumi zbog krivo protumačenih poruka. Ti se rizici dodatno povećavaju korištenjem društvenih mreža. Naime, vrlo čest fenomen je cyberbullying koji se odnosi na iznošenje lažnih, neugodnih ili neprijateljskih informacija o drugoj osobi. Čest je fenomen i sexting koji se odnosi na slanje ili objavu fotografija ili videa na kojima je osoba gola ili polugola. Pojavljuje se i tzv. Facebook depresija koja se javlja zbog uspoređivanja sebe i svog života s fotografijama drugih i iluzijama o njihovom boljem životu. Mnogi ljudi još uvijek ne shvaćaju da sve što objave ili rade u online okruženju ostavlja "digitalni trag" koji im može naštetiti u budućnosti.

No, važno je naglasiti da korištenje interneta, kao i društvenih mreža, ima svoje prednosti. Naime, društvene mreže nam pružaju mogućnost povezivanja s obitelji i prijateljima, sklapanja novih prijateljstava, ali i razmjene ideja, razvijanja kreativnosti, sudjelovanja u raznim humanitarnim aktivnostima, aktiviranja u lokalnoj zajednici te upoznavanja drugih s kojima dijelimo isto interesa, koje bismo teško upoznali u offline okruženju. Omogućuju i okupljanje učenika izvan škole, ali i razmjenu ideja o različitim zadacima ili zajednički rad na grupnom projektu.

V. Interaktivne metode za razvoj socijalnih vještina

Socijalne vještine razvijaju se od najranije dobi metodom oponašanja (dijete ponavlja radnju, ali ne zna čemu ona služi ni koje su posljedice) te metodom pokušaja i pogreške. Stoga je u toj dobi najvažnija interakcija s djetetom važnih osoba (roditelja, baka, djedova, odgajatelja) koji trebaju biti svjesni da ih dijete promatra i ponavlja ono što rade. Za djecu je važna i interakcija s vršnjacima jer u tim interakcijama dijete uči kako se nositi s konfliktnim situacijama i kako se izboriti za sebe. Na te se načine stječu rane socijalne vještine. U nešto starijoj dobi djeca počinju učiti po modelu koji su još uvijek najčešće roditelji, ali mogu biti i učitelji. Učenjem po modelu dijete promišlja i posljedicu

određenog ponašanja, pa ako je ona pozitivna za model, veća je vjerojatnost da će je ponoviti, a ako je negativna, nastojat će je izbjeći. Istraživanja su pokazala da modeli koje djeca gledaju u offline okruženju imaju veći utjecaj nego kada im model pokazuje određena ponašanja u online okruženju. Adolescenti su najveći korisnici digitalnih tehnologija, ali oni ipak uče po modelu, pa bi isto što je navedeno vrijedilo i za njih. No, upravo zbog velike količine vremena provedenog u digitalnim tehnologijama, adolescenti bi mogli vježbati određene socijalne vještine. Na primjer, kako napisati jedinstvenu i jasnu poruku, kako koristiti Ja-poruke i biti asertivan, itd. Ove vještine se mogu savladati korištenjem tzv. programiranog učenja. Programirano učenje odnosi se na sustav koji sadrži sva potrebna znanja koja se žele prenijeti učeniku, ali se ona ne nude odmah i sva, već učenik savladava sadržaj svojim tempom. Ujedno se nakon manjih cjelina provjerava učenikovo razumijevanje. U slučaju razumijevanja učenik nastavlja s učenjem, a u slučaju nesporazuma vraća se natrag. U takvom sustavu moguće je simulirati različite socijalne situacije u kojima se od učenika traži odgovor kako reagirati ili što treba učiniti, kako odgovoriti itd. U kasnoj adolescenciji i ranoj odrasloj dobi društvena mreža se mijenja ili za nastavak obrazovanje ili za početak stručnog usavršavanja. U toj dobi nove društvene vještine mogu se svladati gledanjem videa, uputa itd. Ljudi u toj dobi dovoljno su zreli da razumiju i mogu ponavljati i vježbati prikazana ponašanja. I oni bi mogli uspostaviti ili promijeniti socijalne vještine kao što je prethodno opisano kroz programirano učenje.

VI. Zaključak

Ne trebamo niti možemo spriječiti razvoj tehnologije, ali ono što možemo učiniti je bolje se prilagoditi i raditi na obrazovanju, posebice djece i mladih, da održavaju simbiotski odnos. Drugim riječima, korištenje tehnologije za koju nismo pravodobno i adekvatno educirani može dovesti do toga da tehnologija preuzme kontrolu nad našim životima, što može imati dalekosežne posljedice na naše mentalno zdravlje, obrazovni i profesionalni razvoj te međuljudske odnose. Stoga se preporuča, uz edukaciju i umjerenost, jer tehnologija (barem u ovom obliku) još uvijek ne može nadomjestiti razvoj socijalnih vještina koje se ostvaruju u offline okruženju. No, odgovorno korištenje tehnologije može pridonijeti poboljšanju kvalitete postojećih odnosa, uspostavljanju novih odnosa, razvoju kreativnosti, razmjeni ideja, poticanju aktivnosti u offline okruženju itd.

Literatura

- [1] <https://dictionary.apa.org/>
- [2] <https://fredcavazza.net/2022/06/14/panorama-des-medias-sociaux-2022/#more-38456>
- [3] <https://www.shutterstock.com/image-vector/social-skills-we-use-everyday-interact-1933402433>
- [4] Antolović, A. (2013): „Kako korištenje Interneta utječe na socijalne interakcije ljudi?“, <http://www.istrazime.com/socijalna-psihologija/kako-koristenje-interneta-utjece-na-socijalne-interakcije-ljudi/>, Portal i udruga Istraži Me, 8.10.2022.
- [5] Berk, L. E. (2008): „Psihologija cjeloživotnog razvoja“, Jastrebarsko, Naklada Slap
- [6] Fuller, J. R. (2015): „Them Impact Of Social Media Use On Social Skills“,
- [7] <https://www.newyorkbehavioralhealth.com/the-impact-of-social-media-use-on-social-skills/>, New York Behavioral Health, 8.10.2022.
- [8] Grbavac, J. i Grbavac, V. (2014): „Pojava društvenih mreža kao globalnog komunikacijskog fenomena“, Media, culture and public relations, 5, 2014, 2, str. 206-219 (<https://hrcak.srce.hr/file/188969>)
- [9] Skupina autora, (2010): „Trebamo li brinuti?“, <https://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/trebamo-li-brinuti/>, Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, 8.10.2022.
- [10] Župan, B., (2017): „Povijest i tehnologija: ono što ne znamo važnije je od onog što znamo“, <https://gkr.hr/Lab/Citaonica/Povijest-i-tehnologija-ono-sto-ne-znamo-vaznije-je-od-onog-sto-znamo>, Gradska knjižnica Rijeka, 8.10.2022. Dyer, Gregersen, and Christensen - The Innovator's DNA: Mastering the Five Skills of Disruptive Innovators
- [11] Harkavy Daniel - Cele 7 perspective ale liderilor eficienti Metode testate pentru decizii mai bune si o influenza mai mare, Amaltea, 2021
- [12] Roxana Carmen Cordoș, Bacali, L. și alții , Antreprenoriat, Ed. Todesco, Cluj-Napoca, 2008
- [13] Stanier Bungay Mickael, Coaching zi de zi, ed. Publica, 2017

V. Interaktivne metode za razvoj socijalnih i inovativnih vještina

1. Otkrij moj element
2. Od inspiracije do akcije
3. Bibliografija

Otkrij moj element

KLJUČNE RIJEČI: vještine, izbor karijere, talent, osobni razvoj, prepoznavanje vlastitih interesa

MOĆI ĆETE:

- razviti svijest o svojim vještinama i sposobnostima
- bolje identificiraju svoje interese i vrijednosti
- razvijati samosvijest
- definirati životne ciljeve i vještine
- osnažiti sebe i prepoznati važnost osnaživanja drugih.

PITANJA ZA RASPRAVU:

- Koliko ste lako pronašli svoj element? Imate li više od jednog?
- Koji je vaš zaključak?
- Kad biste morali birati između onoga u čemu ste dobri i onoga što volite, što biste odabrali?
- Koliko vas bi odabralo karijeru samo zbog lakšeg zapošljavanja ili bolje plaće?
- Hoćeš li slijediti savjet svojih roditelja ili svoje interese i zašto?
- Koja zanimanja danas postoje za koja vaši roditelji nisu čuli?
- Gdje bi mogle ležati vaše vještine i talenti? Kako biste grupirali aktivnosti i karijere ljudi?

Napišite nekoliko stvari u svaki stupac (stvari koje volite, stvari u kojima ste dobri, stvari koje volite raditi i stvari za koje imate podršku) i saznajte gdje se preklapaju. Ono što se pojavljuje u većini stupaca može biti vaš element!

Volim...	Ja sam dobar...	Ja sam oduševljen...	Trebam pomoć oko...	Imam priliku da...
Koncept 'elementa' temelji se na knjizi The Element: How Finding Your Passion Changes Everything Sir Kena Robinsona (2010.). Element je točka u kojoj se prirodni talent susreće s osobnom strašću. Ovdje se ljudi najviše osjećaju svoji, nadahnuti i sposobni postići na svojim najvišim razinama.				

Hollandova tipologija karijere

Realistički – rad s alatima, proizvodima, hranom, mehaničkim predmetima, tehničkim crtežima, biljkama, životinjama, posjedovati fizičke sposobnosti.

Istraživački – razumijevanje i rješavanje znanstvenih i matematičkih problema

Umjetnost – kazalište, slikarstvo, ples, glazba, pisanje, rukotvorine

Društveno – pomaganje drugima, podučavanje, njega, pružanje informacija

Poduzetnost – upravljanje, uvjeravanje, prodaja ideja i proizvoda

Konvencionalno – rad s brojevima, ata, organizacija i uređivanje

Kako možemo pomoći mladim ljudima da pronađu svoju 'iskru' ili životni poziv?

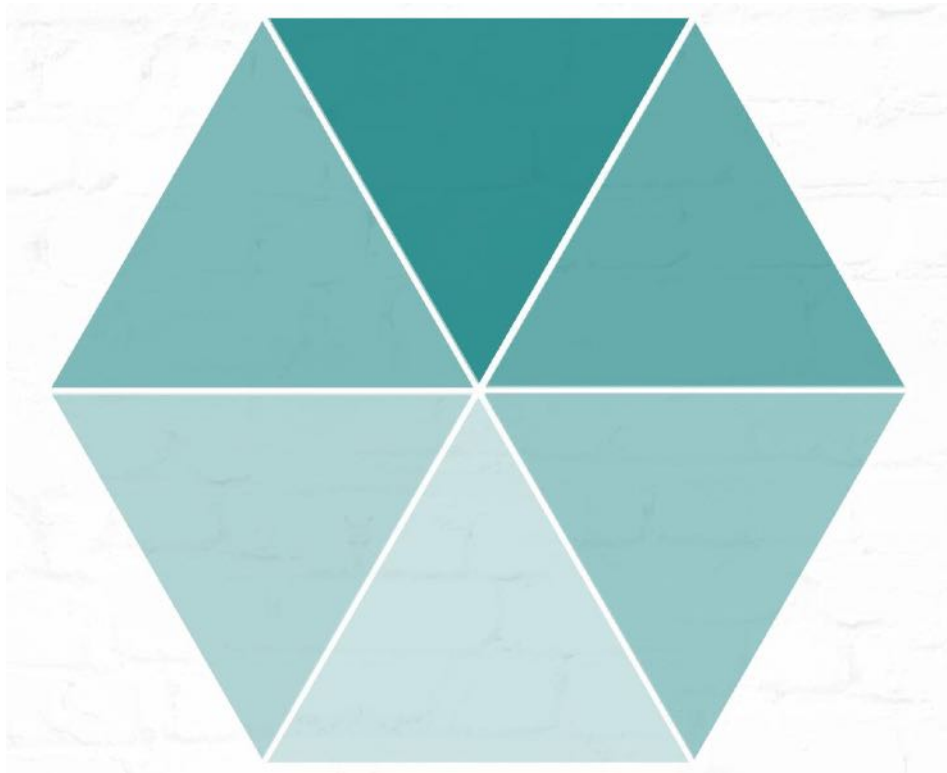
Poziv:

1. prepoznavanje i uvažavanje njihove 'iskre';
2. stvaranje mogućnosti za isprobavanje različitih aktivnosti.
3. pažljivo slušaju kada govore o onome što ih zanima.
4. iskazivanje podrške.
5. ponašati se kao uzor i dijeliti naše interese i 'iskre' i
6. uključivanje ovih aktivnosti u nastavni plan i program.
7. (William Damon: Put do svrhe: pomoći našoj djeci da pronađu svoj poziv
8. Život. 2008.)

Hollandov heksagram

U svaki dio heksagrama zapišite vještine i iskustva koja imate u tom području:

1. **Realisti/Doers:** u čemu ste vješti?
2. **Istraživači/Mislitelji:** kakve probleme volite rješavati?
3. **Umjetnički:** što voliš stvarati i kako se kreativno izražavaš?
4. **Društvene:** Kome i kako volite pomagati?
5. **Poduzetnost:** koje stvari pokrećete sami, a drugi vas slijede?
6. **Konvencionalni/Organizatori:** Na koji način ste uredni i dobro organizirani?

Uzmite u obzir koliko vam je svaka od ovih aktivnosti važna i koliko je volite. Zatim pokušajte odabrati do tri područja za koja smatrate da su vam jača strana. Koja bi vam karijera omogućila da pokažete sve svoje kvalitete?

Hollandov heksagram naširoko se koristi kako bi pomogao ljudima da razumiju sebe i usmjerio ih pri odabiru karijere. Razvio ju je američki psiholog John L. Holland (1959).

Od inspiracije do akcije

KLJUČNE RIJEČI: intervju, ohrabrenje, davanje podrške, mentorstvo
MOĆI ĆETE:

- bolje upoznati jedni druge
- vježbajte aktivno slušanje
- poboljšati vještine intervjuiranja
- razvijati svijest o vlastitim ciljevima i birati prioritete
- naučiti planirati.

PITANJA ZA RASPRAVU:

- Kako vam se svidio rad u paru?
- Kako je bilo postavljati pitanja, a kako odgovarati na njih i govoriti o sebi?
- Što ste spoznali i naučili?
- Mislite li da je važno planirati ili samo pustiti da stvari idu svojim tijekom? Kada je poželjno raditi jedno, a kada drugo?
- Što možete učiniti kada u nečemu niste dobri i imate problema s postizanjem cilja?

ČETIRI PITANJA ZA INTERVJU:

1. Koji vam je sada cilj? Odaberite jednu o kojoj biste željeli razgovarati danas.
2. Zamislite svoju idealnu budućnost! Nastavi zamišljati! Kako vidite sebe nakon ostvarenja cilja? Kako to točno izgleda?
3. Kako dolazite tamo? Koji je vaš način da to postignete?
4. Što ćete prvo učiniti (od danas ili sutra) i tko će vam pomoći?

Drugi način za početak ove radionice (ovisno o vremenu koje imate) je aktivnost pod nazivom Rijeka učenja. Ovo je kreativna aktivnost u kojoj crtate i bojite rijeku koja predstavlja njihov život od rođenja do sada na velikom listu papira. Zatim učenici simbolima, ilustracijama ili riječima označavaju važna znanja ili vještine koje su stekli, ključne trenutke i ljude od kojih su najviše naučili.

Literatura

- [1] Ana Munivrana, Domagoj Moric, Eli Pijaca Plavšić, Mario Bajkuša, Milana Rastovic, Vanja Kožic: workshop collection "start the change!", ACT Printlab, Zagreb 2021.

4. Poduzetničke vještine

I. Teorijski dio

1. Općenito razmatranje
2. Osobine i vještine poduzetnika
 - 2.1. Što su poduzetničke vještine?
 - 2.2. Osobne karakteristike poduzetnika
 - 2.3. Međuljudske vještine poduzetnika
 - 2.4. Vještine kritičkoga i kreativnoga razmišljanja za poduzetnike
 - 2.5. Praktične poduzetničke vještine i znanja
3. Opis općih vještina poduzetnika
 - 3.1. Vještine rukovodstva
 - 3.2. Upravljanje timom
 - 3.3. Rješavanje problema
 - 3.4. Donošenje odluka
 - 3.5. Komunikacijske vještine
 - 3.6. Kreativnost i inovativnost
 - 3.7. Upravljanje vremenom
 - 3.8. Upravljanje rizicima
4. Je li poduzetništvo prava stvar za vas?

Literatura

1. Općenito razmatranje

Poduzetništvo zahtijeva jedinstven skup vještina uključujući samoodređenje, samomotivaciju i ustrajnost. Bilo da ste osmislili rješenje poznatog problema ili ste jednostavno odlučili raditi za sebe, poželjet ćete osnovati tvrtku kako biste učvrstili svoju prisutnost na mreži od samog početka.

Poduzetništvo je čin pokretanja poduzeća u nadi da će se ostvariti profit. Međutim, naša moderna percepcija poduzetništva evoluirala je u prepoznavanje njegove sposobnosti rješavanja velikih problema i utjecaja na društvene promjene. Poduzetnici također mogu postati misaoni lideri u svojim područjima, iako to nije nužno faktor razlikovanja nekoga u ovoj ulozi, ali može biti prirodan ishod.

Poduzetništvo također igra važnu ulogu u gospodarskom razvoju našeg živopisnog tržišta. To dovodi do boljeg životnog standarda i stvara novo bogatstvo, kao i povećanje zaposlenosti i nacionalnog dohotka. Poduzetnici također imaju priliku pomoći u premošćivanju digitalnog jaza, jaza između onih koji imaju pristup internetu i onih koji ga nemaju.

U 2000-ima poduzetništvo je prošireno od svojih početaka na profitna poduzeća kako bi uključilo društveno poduzetništvo u kojem se poslovni ciljevi traže uz društvene, ekološke ili humanitarne ciljeve, pa čak i koncept političkog poduzetništva. Poduzetništvo unutar postojeće tvrtke ili velike organizacije naziva se intra-poduzetništvo i može sadržavati kolektivne pothvate gdje veliki subjekti (organizacije) stvaraju produžnice. (1)

Poduzetnici su vođe spremni preuzeti rizik i pokazati inicijativu, iskorištavajući tržišne prilike planiranjem, organiziranjem i korištenjem resursa,[2] često inovacijama za stvaranje novih ili poboljšanje postojećih proizvoda ili usluga.[3] U 2000-ima pojam "poduzetništvo" je proširen kako bi uključio specifičan način razmišljanja koji je rezultirao poduzetničkim inicijativama, npr. u obliku društvenog poduzetništva, političkog poduzetništva ili poduzetništva znanja.

1. *Shane, Scott Andrew (2000). A General Theory of Entrepreneurship: The Individual-opportunity Nexus. Edward Elgar Publishing. ISBN 978-1-78100-799-0.*
2. Deakins & Freel 2009
3. Johnson, D. P. M. (2005). "A Glossary of Political Economy Terms, 2005". Auburn University. Archived from the original on 20 July 2014.

2. Osobine i vještine poduzetnika

S tehnološkim napretkom i potražnjom tržišta za novim poslovnim idejama i inovacijama, poduzetnička praksa brzo raste. Danas sve više i više samomotiviranih pojedinaca želi postati potpuno neovisno u svom profesionalnom životu i teži stvaranju vlastite budućnosti.

2.1. Što su poduzetničke vještine?

Poduzetničke vještine su one koje se obično povezuju s poduzetništvom, iako ih svatko može razviti. Biti poduzetnik obično znači pokrenuti i izgraditi vlastiti uspješan posao, ali ljudi s poduzetničkim vještinama mogu napredovati i unutar većih organizacija.

Mnogi su istraživači proučavali poduzetničke vještine, ali nisu pronašli konačne odgovore.

Neke uobičajene teme su:

- Osobne karakteristike.
- Interpersonalne vještine.
- Vještine kritičkoga i kreativnoga razmišljanja.
- Praktične vještine i znanja.

Kako god ga definirali, poduzetništvo nije lako.

Sljedeći odjeljci detaljnije ispituju svako područje vještina. Pogledajte neka od pitanja koja ćete si morati postaviti ako želite postati uspješan poduzetnik.

2.2. Osobne karakteristike poduzetnika

Imate li način razmišljanja uspješnog poduzetnika? Na primjer, poduzetnici imaju tendenciju da budu izrazito inovativni u pogledu i mogu preuzeti rizike koje bi drugi izbjegli.

Preispitajte svoje osobne karakteristike, vrijednosti i uvjerenja te si postavite ova pitanja:

- **Optimizam:** Jeste li optimistični mislilac? Optimizam je prednost i pomoći će vam u teškim vremenima s kojima se suočavaju mnogi poduzetnici dok pronalaze poslovni model koji im odgovara.
- **Inicijativa:** Imate li inicijativu i instinktivno započinjete s projektima rješavanja problema ili unaprjeđenja poslovanja?
- **Pogon i upornost:** Jeste li samomotivirani i energični? Jeste li spremni naporno i dugo raditi kako biste ostvarili svoje ciljeve?
- **Tolerancija rizika:** Jeste li sposobni riskirati i donositi odluke kada su činjenice nesigurne?
- **Otpornost:** Jeste li otporni, možete li se pribrati kada stvari ne idu po planu? Učite li i rastete li kroz svoje pogreške i neuspjehe?

2.3. Međuljudske vještine poduzetnika

Kao poduzetnik vjerojatno ćete morati blisko surađivati s drugima, stoga je bitno da možete izgraditi dobre odnose sa svojim timom, kupcima, dobavljačima, dioničarima, investitorima i drugim dionicima.

Neki ljudi su nadareniji u ovom području od drugih, ali možete naučiti i poboljšati te vještine.

Vrste međuljudskih vještina koje ćete trebati uključuju:

- **Vodstvo i motivacija:** Možete li voditi i motivirati druge da vas slijede i ostvare vašu viziju? Možete li određivati posao drugim ljudima? Kao poduzetnik, morat ćete se oslanjati na druge kako biste prešli ranu fazu svog poslovanja – jednostavno imate previše toga za napraviti sami!
- **Komunikacijske vještine:** Jeste li vješti u svim vrstama komunikacije? Morate biti u stanju dobro komunicirati kako biste svoju viziju budućnosti prodali širokom spektru publike, uključujući investitore, potencijalne klijente i članove tima.

- **Slušanje:** Čujete li što vam drugi govore? Vaša sposobnost slušanja i upijanja informacija i mišljenja može vas učiniti ili uništiti kao poduzetnika. Provjerite jeste li vješti u aktivnom i empatijskom slušanju.
- **Osobni odnosi:** Imate li dobre "ljudske vještine"? Jeste li samosvjesni, dobri u reguliranju svojih emocija i sposobni pozitivno odgovoriti na povratne informacije ili kritike?
- **Pregovaranje:** Jeste li jak pregovarač? Ne samo da trebate pregovarati o povoljnim cijenama, već ćete također morati riješiti razlike među ljudima na pozitivan, obostrano koristan način.
- **Etika:** Postupate li s ljudima na temelju poštovanja, integriteta, pravednosti i povjerenja? Možete li voditi etički? Bit će vam teško izgraditi sretan, produktivan posao ako se s osobljem, kupcima ili dobavljačima odnosite na nepravedan način.

2.4. Vještine kritičkog i kreativnog razmišljanja za poduzetnike

Kao poduzetnik morate dolaziti sa svježim idejama i donositi dobre odluke o prilikama i potencijalnim projektima.

Mnogi ljudi misle da ste ili rođeni kreativni ili niste. Ali kreativnost je vještina koju možete razviti, a dostupni su vam mnogi alati koji vas mogu inspirirati.

- **Kreativno razmišljanje:** Možete li vidjeti situacije iz različitih perspektiva kako biste stvorili originalne ideje?
- **Rješavanje problema:** Trebat će vam dobre strategije za rješavanje poslovnih problema koji će se neizbježno pojaviti.
- **Prepoznavanje prilika:** Prepoznajete li prilike kada se ukažu? Možete li uočiti trend? Jeste li u stanju izraditi izvediv plan kako biste iskoristili prilike koje ste identificirali?

2.5. Praktične poduzetničke vještine i znanja

Poduzetnici također trebaju solidne praktične vještine i znanja za učinkovitu proizvodnju dobara ili usluga te za vođenje poduzeća.

- **Postavljanje ciljeva:** Postavljanje SMART ciljeva (specifičnih, mjerljivih, ostvarivih, relevantnih i vremenski ograničenih) usmjerit će vaše napore i omogućiti vam da učinkovitije koristite svoje vrijeme i resurse.
- **Planiranje i organiziranje:** Imate li talente, vještine i sposobnosti potrebne za postizanje svojih ciljeva? Možete li koordinirati ljude kako biste to postigli učinkovito i djelotvorno? Važne su snažne vještine upravljanja projektima, kao i osnovne organizacijske vještine. Trebat će vam i koherentan, dobro osmišljen poslovni plan i odgovarajuće financijske prognoze.

- **Donošenje odluka:** Vaše poslovne odluke trebale bi se temeljiti na dobrim informacijama, dokazima i vaganju mogućih posljedica. Osnovni alati za donošenje odluka uključuju analizu stabla odlučivanja, analizu mreže i šest šesira razmišljanja.

Potrebno vam je znanje iz mnogih različitih područja kada pokrećete ili vodite tvrtku, stoga se pripremite za ozbiljno učenje!

Obavezno uključite:

- **Poslovno znanje:** Osigurajte da imate radno znanje o glavnim funkcionalnim područjima poslovanja: prodaji, marketingu, financijama i operacijama. Ako ne možete sami ispuniti sve te funkcije, morat ćete angažirati druge da rade s vama i njima kompetentno upravljati.
- **Poduzetničko znanje:** Kako ćete financirati svoje poslovanje i koliko kapitala trebate prikupiti? Pronalaženje poslovnog modela koji vam odgovara može zahtijevati dugo razdoblje eksperimentiranja i napornog rada.
- **Znanja o specifičnim prilikama:** Razumijete li tržište na koje pokušavate ući i znate li što trebate učiniti kako biste svoj proizvod ili uslugu plasirali na tržište?
- **Specifično znanje o pothvatu:** Znete li što je potrebno da ova vrsta poslovanja bude uspješna? i razumijete li specifičnosti posla koji želite pokrenuti?

Također, možete učiti od drugih koji su radili na projektima sličnim onima o kojima vi razmišljate ili pronaći mentora – nekoga tko je već bio tamo i voljan vas je podučavati.

3. Opis općih vještina poduzetnika

3.1. Vještine rukovodstva

Ne postoji jedinstveni način za opisivanje odličnih liderskih vještina. Nije iznenađujuće da možete pronaći različite popise koji opisuju vještine vođenja koje treba posjedovati da biste postali izvrstan vođa na radnom mjestu.

U biti vještine vođenja su sposobnosti koje ljudi imaju za vođenje i realizaciju projekata, poticanje inicijativa, izgradnju osjećaja zajedničke svrhe i osnaživanje drugih.

Vještine vođenja također uključuju sposobnosti koje ljudi imaju da usmjeravaju zaposlenike prema postizanju poslovnih ciljeva, inspiriraju ih, pokreću promjene i daju rezultate.

Izvor: <https://www.thebalancecareers.com/top-leadership-skills-2063782>

3.2. Upravljanje timom

Iako ne postoji jedinstvena metrika ili vještina vođenja koja definira izvrsnog timskog menadžera, postoji nekoliko definirajućih aspekata dobrog tima koji pokazuju snažno vodstvo.

Uspješno upravljanje je kada svi imaju:

- Jasno razumijevanje vlastitih odgovornosti
- Želja za postizanjem timskih i organizacijskih ciljeva

- Redovite provjere od strane upravitelja i nadzornika

Izvrstan menadžer također odvoji vrijeme da sasluša i primijeni povratne informacije zaposlenika prema potrebi, dajući primjer - bilo da je to kroz pokazivanje dobre ravnoteže između poslovnog i privatnog života ili obavljanje zadataka na vrijeme te ostane transparentan u pogledu vlastitih radnih izazova i načina na koji će ih riješiti.

Izvor: <https://www.marketing91.com/team-management/>

3.3. Rješavanje problema

Rješavanje problema je način na koji se razvijaju rješenja za uklanjanje prepreka u postizanju krajnjeg cilja. Problemi za koje je potrebno rješenje kreću se od osnovnih osobnih pitanja "kako da uključim ovaj uređaj?" na složenije teme u poslovnom i akademskom području. Prvi scenarij spada u kategoriju jednostavnog rješavanja problema (SPS), dok je drugi poznat kao rješavanje složenih problema (CPS). Jednostavni problemi imaju jedan problem, dok složeni problemi imaju više prepreke koje istodobno trebaju rješenja. ^[1]

1. Frensch, Peter A.; Funke, Joachim, eds. (2014-04-04). *Complex Problem Solving*. doi:10.4324/9781315806723. ISBN 9781315806723.

<https://www.youtube.com/watch?v=kIAE9MLOXLs>

3.4. Donošenje odluka

Donošenje odluka je proces donošenja odluka utvrđivanjem odluke, prikupljanjem informacija i procjenom alternativnih rješenja. Korištenje postupka donošenja odluka korak po korak može vam pomoći da donesete svjesne, promišljenije odluke organiziranjem relevantnih informacija i definiranjem alternativa.

Opisujemo redoslijed koraka uključenih u proces donošenja odluka.

1. **Klasificiranje problema.** Je li generički? Je li izuzetan i jedinstven? Ili je to prva manifestacija nove vrste za koji tek treba razviti pravilo?
2. **Definiranje problema.** S čim imamo posla?
3. **Specificiranje odgovora na problem.** Što su "rubni uvjeti"?
4. **Odlučivanje što je "ispravno", a ne što je prihvatljivo, kako bi se ispunili granični uvjeti.** Što će u potpunosti zadovoljiti specifikacije prije nego što se posveti kompromisima, prilagodbama i ustupcima koji su potrebni da bi odluka bila prihvatljiva?
5. **Ugraditi u odluku aktivnosti za njezino provođenje.** Kakva mora biti obveza djelovanja? Tko mora znati za to?
6. **Testiranje valjanosti i učinkovitosti odluke u odnosu na stvarni tijek događaja.** Kako se odluka provodi? Jesu li pretpostavke na kojima se temelji primjerene ili su zastarjele?

Izvor: https://www.researchgate.net/figure/Decision-making-for-ecosystem-service-management_fig2_313161530

3.5. Komunikacijske vještine

Komunikacijske vještine uključuju slušanje, govor, promatranje i suosjećanje. Također je korisno razumjeti razlike u načinu komuniciranja kroz interakcije licem u lice, telefonske razgovore i digitalne komunikacije, poput e-pošte i društvenih medija.

Sedam C (the seven C's) komunikacija je popis načela za pisanu i usmenu komunikaciju kako bi se osigurala njihova učinkovitost. Sedam C je: jasnoća (clarity), korektnost (correctness), konciznost (conciseness), uljudnost (courtesy), konkretnost (concreteness), obzirnost (consideration) i potpunost (completeness).

Izvor: <https://www.thebalancecareers.com/communication-skills-list-2063779>

3.6. Kreativnost i inovativnost

Kreativnost je sposobnost nadilaženja tradicionalnih načina razmišljanja ili djelovanja te razvijanja novih i originalnih ideja, metoda ili predmeta.

Inovacija je praktična provedba ideja koja rezultira uvođenjem novih dobara ili usluga ili poboljšanjem u ponudi dobara ili usluga.

Kreativnost je čin pretvaranja novih i maštovitih ideja u stvarnost. Kreativnost karakterizira sposobnost percipiranja svijeta na nove načine, pronalaženja skrivenih obrazaca, povezivanja naizgled nepovezanih pojava i generiranja rješenja. Kreativnost uključuje dva procesa: razmišljanje, zatim proizvodnju.

Kreativnost počinje temeljem znanja, učenjem discipline i ovladavanjem načinom razmišljanja. Možete naučiti biti kreativan eksperimentiranjem, istraživanjem, propitivanjem pretpostavki, korištenjem mašte i sintetiziranjem informacija.

Studije Claytona M. Christensena i njegovih istraživača otkrile su DNK inovatora: Vaša sposobnost generiranja inovativnih ideja nije samo funkcija uma, već i funkcija pet ključnih ponašanja koja optimiziraju vaš mozak za otkrivanje:

1. **Povezivanje:** povezivanje pitanja, problema ili ideja iz nepovezanih područja
2. **Postavljanje pitanja:** postavljanje pitanja koja dovode u pitanje opću mudrost
3. **Promatranje:** preispitivanje ponašanja kupaca, dobavljača i konkurenata kako bi se identificirali novi načini obavljanja poslova
4. **Umrežavanje:** upoznavanje ljudi s različitim idejama i perspektivama
5. **Eksperimentiranje:** konstruiranje interaktivnih iskustava i izazivanje neobičnih odgovora kako bismo vidjeli koji će se uvidi pojaviti

Izvor: <https://weareive.org/what-is-the-difference-between-creativity-and-innovation/>

3.7. Upravljanje vremenom

Upravljanje vremenom je proces organiziranja i planiranja kako svoje vrijeme podijeliti između različitih aktivnosti. Učinite to kako treba i na kraju ćete raditi pametnije, a ne napornije, kako biste učinili više u kraćem vremenu – čak i kada nemate vremena i veliki su pritisci. Oni koji imaju najviše uspjeha iznimno dobro upravljaju svojim vremenom.

<https://www.youtube.com/watch?v=xgp6eELYY1M>

3.8. Upravljanje rizicima

Upravljanje rizikom je postupak identificiranja, procjene i kontrole prijetnji kapitalu i prihodima organizacije. Ovi rizici proizlaze iz različitih izvora, uključujući financijske neizvjesnosti, pravne obveze, tehnološke probleme, pogreške strateškog upravljanja, nesreće i prirodne katastrofe.

Upravljanje rizikom možda nikada nije bilo važnije nego što je sada. Rizici s kojima se suočavaju moderne organizacije postali su složeniji, potaknuti brzim tempom globalizacije. Stalno se pojavljuju novi rizici, često povezani i generirani sada sveprisutnom upotrebom digitalne tehnologije. Stručnjaci za rizik klimatske su promjene nazvali uzrokom porasta prijetnji.

<https://www.youtube.com/watch?v=TcKoUe8vRE0>

Izvor: <https://aipc.ae/risk-management-process/>

4. Je li poduzetništvo prava stvar za vas?

Prije nego što nastavite sa svojim planom da postanete poduzetnik, procijenite svoje vještine u odnosu na sva gore navedena pitanja i razmatranja. Upotrijebite osobnu SWOT analizu kako biste ispitali svoje snage i slabosti, svoje prilike i prijetnje s kojima se možete suočiti.

Budite iskreni prema sebi o svojim motivacijama i razini posvećenosti koju ste spremni dati svom projektu. To bi vas moglo spriječiti da napravite skupu pogrešku.

Dok analizirate, možda ćete osjetiti da ste spremni zaroniti u svoj uzbudljivi novi pothvat. Ili možete odlučiti pričekati i dalje razvijati svoje vještine. Možda čak odlučite da poduzetništvo ipak nije za vas. Postati poduzetnik važna je odluka u karijeri, stoga izbjegavajte iskušenje impulzivnog ponašanja. Napravi domaću zadaću. Razmislite o svojim potrebama, ciljevima te financijskim i osobnim okolnostima. Za poduzetništvo može biti potrebno puno vremena i predanosti, stoga se pobrinite da se osjećate dobro.

Literatura

- [1] <https://www.investopedia.com/terms/e/entrepreneur.asp#:~:text=Entrepreneurship%20is%20when%20an%20individual,with%20an%20innovative%20new%20idea>
- [2] <https://en.wikipedia.org/>
- [3] https://www.mindtools.com/pages/article/newCDV_76.htm
- [4] Anderson and Adams, "Mastering Leadership," Wiley, 2015.
- [5] Bucur Viorel, Curs Antreprenoriat, ClujNapoca 2011

- [6] Dorel Ursu -Crearea și dezvoltarea afacerilor –planul de afaceri, Modul 4, Programul “Investește în oameni”, 2007-2013
- [7] Dyer, Gregersen, and Christensen - The Innovator’s DNA: Mastering the Five Skills of Disruptive Innovators
- [8] Harkavy Daniel - Cele 7 perspective ale liderilor eficienti Metode testate pentru decizii mai bune si o influenta mai mare, Amaltea, 2021
- [9] Roxana Carmen Cordoș, Bacali, L. și alții , Antreprenoriat, Ed. Todesco, Cluj-Napoca, 2008
- [10] Stanier Bungay Mickael, Coaching zi de zi, ed. Publica, 2017